

Asia: VN/28937/2021

Arviomuistio pienriitamenettelystä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pirkanmaan käräjäoikeus

Lausunto

PIRKO/137/2023

21.3.2023

Asia VN/28937/2021

Arviomuistio pienriitamenettelystä

Pirkanmaan käräjäoikeuden lausunto

Oikeusministeriö on pyytänyt käräjäoikeudelta lausuntoa otsikossa mainitusta pienriitamenettelyä koskevasta arviomuistiosta. Lausuntopyyntönsä on kehoitettu lausumaan erityisesti siitä,

- tulisiko pienriitamenettelyä säätää ja
- millainen pienriitamenettelyn tulisi olla, jos siitä säädettäisiin (arviomuistion pääjakso 4).

Lisäksi oikeusministeriö on pyytänyt lausumaan arviomuistiossa esitetystä arviosta pienriita-asioiden lukumäärästä (arviomuistion jakso 5.2).

Pirkanmaan käräjäoikeus esittää lausuntonaan seuraavan.

1. Tulisiko pienriitamenettelystä säätää?

Pirkanmaan käräjäoikeuden käsityksen mukaan pienriitamenettelystä tulisi säätää oma menettelynsä. Menettelystä olisi mahdollista säätää hyvin pienillä oikeudenkäymiskaaren muutoksilla. Kysymys on tuomioistuimille kuuluvasta lainkäyttövallasta, jota ei ole syytä siirtää esimerkiksi lautakunnille.

On uskottavaa, että pienriitamenettely parantaa oikeuden saatavuutta. Oikeuden saatavuuden parantuminen taas saattaisi tehostaa markkinoiden toimintaa, edistää lain ja sopimusten noudattamista, parantaa oikeusturvaa ja tuomioistuinlaitoksen legitimizeettiä sekä vahvistaa oikeusvaltiota, kuten muistiossa on arvioitu.

2. Millainen pienriitamenettelyn tulisi olla?

Pienriitamenettelyn tulisi koskea riita-asioita, joiden enimmäismäärä on 10.000 euroa. Inflaation vaikutus sekä lain säätämiseen kuluva kohtuullinen aika huomioon ottaen 5.000 euroa on todennäköisesti liian alhainen siinä vaiheessa, kun säännökset menettelystä ovat valmiit.

Lasten elatusta koskevaa asiaa ei voida pitää pienriitamenettelyyn sopivana. Vaikka yhden kuukauden elatusapu mahtuu esitetyn rajan piiriin, usealta vuodelta maksettava elatusapu ylittää esitetyn euromääräisen rajan. Lasten elatusta koskeva asia on muutenkin laadultaan sellainen, että se ei sovellu pienriitamenettelyyn. Asianosaiset tarvitsevat asian hoitamisessa sekä todistelun selvittämisessä asianajajan apua.

Arviomuistiossa on hyviä ehdotuksia pienriitamenettelyn säätämiseksi ja sitä koskevan oikeudenkäyntimenettelyn keventämiseksi. Pirkanmaan käräjäoikeuden käsityksen mukaan menettelyä voitaisiin nopeuttaa ja keventää seuraavasti:

- Kanne tulisi vireille sähköisellä haastehakemuksella (vakiolomake).
- Tiedoksianto pitäisi kehittää sähköiseksi.
- Kanteeseen vastattaisiin sähköisellä lomakkeella (vakiolomake).
- Asiassa ei pyydetäisi enempää lausumia asianosaisilta.
- Asiassa ei laadittaisi missään vaiheessa kirjallista yhteenvedoa, ei edes kirjallisessa menettelyssä.
- Asia vietäisiin mahdollisimman nopeasti suulliseen istuntoon. Istunnossa pyritäisiin siihen, että valmistelu ja pääkäsittely pidetään välittömästi peräkkäin. Vain poikkeuksellisesti näytön hankkimiseksi pääkäsittely voitaisiin pitää eri päivänä.
- Asia voitaisiin ratkaista kirjallisessa menettelyssä, mikäli asia olisi laadultaan sopiva kirjalliseen menettelyyn. Asia voitaisiin ratkaista kirjallisessa menettelyssä myös vastoin asianosaisten vaatimusta pääkäsittelyn toimittamisesta.
- Tuomarilla olisi aktiivinen rooli asian selvittämisessä aineellisen oikeuden toteutumisen turvaamiseksi. Rooli olisi nykyistä riita-asianmenettelyä aktiivisempi.
- Istunnosta ei pidettäisi erillistä pöytäkirjaa. Pöytäkirjaan kirjattavat tiedot ilmenisivät tuomiosta.

- Istuntoja pyrittäisiin järjestämään etäyhteydellä. Tuomari voi osallistua istuntoon omasta työhuoneesta tai kotoa.
- Käsittelyn päätteeksi tuomari julistaa lopputuloksen ja hyvin pääpiirteittäiset perustelut. Jos asianosaiset hyväksyvät ratkaisun, asiasta laaditaan ja vahvistetaan sopimus ratkaisuesityksen mukaisesti. Sovinnon vahvistaminen jää lopulliseksi ratkaisuksi asiassa. Jos asianosaiset eivät hyväksy ratkaisua ja ratkaisuun ilmoitetaan tyytymättömyyttä, kirjallinen tuomio voi sisältää tarkemmat perustelut.
- Muutoksenhakumenettely säilyisi ennallaan.

Suhde summaarisiin riita-asioihin ja laajoihin riita-asioihin

Pienriitamenettelyn säätämisen yhteydessä tulisi varmistaa, että tuomioistuimiin ei jää kolmea erilaista rinnakkaista riita-asioita koskevaa menettelyä. Riitautunut summaarinen asia tulisi käsitellä pienriita-menettelyssä, jos euromääräinen raja ei ylitä. Muussa tapauksessa riitainen summaarinen asia käsiteltäisiin samassa menettelyssä kuin nytkin eli normaalissa riita-asioden käsittelyjärjestyksessä. Kantajalle pitäisi ehkä jättää mahdollisuus nostaa kanne laajana riita-asiana myös siinä tapauksessa, että kanteessa vaadittu pääoma ei ylitä pienriitamenettelyn ylärajaa.

Samassa yhteydessä tulisi säätää siitä, että summaarisessa menettelyssä ei voi käsitellä vahingonkorvausta tai muuta vastaavaa asiaa, josta ei ole olemassa etukäteen sovittua asianosaisia velvoittavaa sopimusta. Nyt muutaman hovioikeuden ratkaisun perusteella summaariseen menettelyyn on siirtynyt asioita, joita lainsäätäjä ei ole sinne tarkoittanut. Esimerkiksi huoneenvuokrasuhteesta johtuvat vahingonkorvausvaatimukset tulisi käsitellä pienriitamenettelyssä, jos vaatimuksen euromäärä ei ylitä pienriitamenettelyn rajaa, ja laajojen riita-asioden käsittelyjärjestyksessä, jos vaatimus on ehdotettua euromääräistä rajaa suurempi. Työoikeudellisten asioiden soveltuvuus pienriitamenettelyyn vaatii tarkempaa selvitystä.

Pienriitamenettelyn säätämisen yhteydessä pitäisi myös ottaa kantaa siihen, missä järjestyksessä käsitellään pienriita-asiaan liittyvä vastaajan nostama vastakanne. Jos vastakanteen euromäärä ylittää pienriitamenettelyn rajan, kummankin kanteen käsittelyä tulisi jatkaa pienriitamenettelyssä, ellei tuomari päättäisi kanteen ja vastakanteen käsittelyn siirtämistä normaaliin riita-asian menettelyyn.

Tuomioistuimella tulisi olla mahdollisuus päättää asian käsittelyjärjestys ja siirtää se oikeaan prosessiin. Samassa yhteydessä käräjäoikeudelle tulisi säätää mahdolliseksi periä laajan riita-asian oikeudenkäyntimaksu asiasta, jonka kantaja on tietoisena vastaajan riitautuksesta laittanut vireille summaarisena asiana.

Oikeudenkäyntikulut

Pienriitamenettelyn yhteydessä olisi syytä rajoittaa voittaneen oikeutta saada täyttä korvausta vastapuolelta omista oikeudenkäyntikuluistaan. Pien-riita-menettelyssä säätämisen yhteydessä tulisi säätää enimmäismäärät oikeudenkäyntikuluille esimerkiksi taulukon avulla.

Käräjänotaareiden toimivalta

Lähtökohtaisesti pienriitamenettelyssä käsiteltävät asiat olisivat käräjä-tuoma-reiden käsiteltäviä asioita. Asioiden käsittely edellyttäisi puheenjohtajalta vahvaa siviilioikeuden osaamista.

Käräjänotaari voisi käsitellä riitautuneita summaarisia riita-asioita pienriitamenettelyssä. Pirkanmaan käräjäoikeus ei kuitenkaan kategorisesti vastusta sitä, että käräjänotaarit osallistuisivat myös muiden pienriitamenettelyyn kuuluvien asioiden käsittelyyn. Asia vaatii tarkempaa selvittämistä siinä vaiheessa, kun menettelyn sisältö on tarkemmin tiedossa.

Lisätyövoiman tarve

Pienriitamenettelyn on arvioitu lisäävän työmäärää käräjäoikeuksissa. Menettelyn säätämisen yhteydessä on varmistettava, että käräjäoikeuksille annetaan lisäresurssit menettelyn onnistumisen turvaamiseksi.

3. Arvio pienriitamenettelyssä käsiteltävien asioiden määrästä

Käräjäoikeus pitää uskottavana, että yksityiset ihmiset sekä yritykset eivät tällä hetkellä uskalla tuoda kaikkia riita-asioitansa tuomioistuinten ratkaistavaksi. Koska lopulliseen päätökseen kanteen nostamisesta vaikuttavat hyvin monet seikat, käräjäoikeudella ei ole edellytyksiä arvioida pienriitamenettelyyn saapuvien asioiden määriä arviomuistiossa esitettyä paremmin. Käräjäoikeuden ehdottaman korkeamman euromääräisen rajan vuoksi saapuvien asioiden määrä saattaisi olla suurempi kuin arviomuistiossa on esitetty. Toisaalta elatusapuasioiden jättäminen pienriitamenettelyn ulkopuolelle vähentäisi niiden asioiden määrää, jotka menettelyn säätämisen myötä siirtyisivät laajoista riita-asioista pienriitamenettelyyn.

Laamanni Antero Nuotto,

lausunnon on valmistellut käräjätuomari, osastonjohtaja Petteri Kosonen

Nuotto Antero
Pirkanmaan käräjäoikeus